

İstanbul Milletvekili Fuad Köprülü ve 203 arkadaşının, Anayasa teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/349)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Yüksek Makamına

Türk dilinin kendi bünyesi içinde gelişmesi ve güzelleşmesi, bir taraftan tabii seyrini takip ederek sadeleşmesi ve olgunlaşmasıyla diğer taraftan da dil işlerinin bir siyaset ve Devlet işi olmaktan çıkartılması ve salâhiyetli ilim meclislerince serbest tetkik ve araştırmaların ışığı altında çalışılmasıyla mümkündür. Dilimizin bu yoldaki gelişme ve olgunlaşmasına engel olan kanuni ve resmî engellerin kalkması Anayasamızın bu husustaki hükümlerinin değiştirilmesi ve yaşayan Türk dilinden ayrı ikinci bir dil mahiyetini arzeden Anayasa ve İktüzük dilinin yaşayan dile çevrilmesi bir zaruret olarak duyulmaktadır. İşte bu sebeple Anayasamızın asıl metnini teşkil eden 20 Nisan 1340 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanununun eskimiş birtakım kelime ve istihlâhları atılarak vücuda getirilen ilişik metni ve gerekçesi ait olduğu komisyonda incelenerek Yüksek Meclisin tasvibine arz olunmak üzere işbu kanun teklifimizi takdim eyleriz.

İstanbul	İçel	İstanbul	Manisa
<i>F. Köprülü</i>	<i>R. Koraltan</i>	<i>A. Menderes</i>	<i>F. Lütfi Karaosmanoğlu</i>
Manisa	Zonguldak	İstanbul	Kayseri
<i>Refik Ş. İnce</i>	<i>M. Alakant</i>	<i>M. Benker</i>	<i>İ. Berkok</i>
İzmir	İzmir	Seyhan	Tokad
<i>Halide Edib Advar</i>	<i>A. Başman</i>	<i>A. N. Asya</i>	<i>H. Ökeren</i>
Afyon Karahisar	Afyon Karahisar	Afyon Karahisar	Ağrı
<i>Bekir Oynaganlı</i>	<i>Süleyman Kerman</i>	<i>Avni Tan</i>	<i>Celâl Yardımcı</i>
Amasya	Ankara	Ankara	Ankara
<i>Kemal Eren</i>	<i>T. Vasfi Öz</i>	<i>Ö. Bilen</i>	<i>Salâhaddin Âdil O. Ş. Çiçekdağ</i>
Ankara	Ankara	Ankara	Ankara
<i>D. Binerbay</i>	<i>H. Şevket İnce</i>	<i>Abdullah Gedikoğlu</i>	<i>Ramiz Eren</i>
Gazianteb	Aydın	Antalya	Antalya
<i>Ali Ocak</i>	<i>Cevat Ülkü</i>	<i>Ahmet Tekelioğlu</i>	<i>B. Onat</i>
Aydın	Aydın	Aydın	Balıkesir
<i>L. Ülkümen</i>	<i>Ş. Hasırcı</i>	<i>A. Baki Ökdem</i>	<i>Nail Geveci</i>
Balıkesir	Balıkesir	Balıkesir	Balıkesir
<i>S. Başkan</i>	<i>Vacid Asena</i>	<i>Ali Fahri İşeri</i>	<i>M. İştin</i>
Balıkesir	Bilecik	Bilecik	Bingöl
<i>Arif Kalıpsızoğlu</i>	<i>K. M. Kurkut</i>	<i>Y. Üresin</i>	<i>F. F. Düşünsel</i>
Bolu	Bolu	Burdur	Burdur
<i>Z. Danışman</i>	<i>V. Yöntem</i>	<i>F. Çelikbaş</i>	<i>M. Özbey</i>
Bursa	Bursa	Bursa	Çanakkale
<i>Hulûsi Köymen</i>	<i>Selim Herkmen</i>	<i>A. Canib Yöntem</i>	<i>İ. Karasioğlu</i>
Çanakkale	Çankırı	Çankırı	Çoruh
<i>E. Kalafat</i>	<i>Kâzım Arar</i>	<i>Dr. Celâl Otman</i>	<i>M. Güney</i>
Çorum	Çoruh	Erzincan	Diyarbakır
<i>H. Ortakcioğlu</i>	<i>Z. Ural</i>	<i>Ziya Soylu</i>	<i>M. Remzi Bucak</i>
Edirne	Edirne	Edirne	Elâzığ
<i>M. Enginün</i>	<i>Hasan Osma</i>	<i>R. Nasuhioğlu</i>	<i>H. A. Yöney</i>
			<i>S. Ergene</i>
			<i>A. Demirtaş</i>

Erzurum	Erzurum	Erzurum	Erzurum	Erzurum	Erzurum
F. Çobanoğlu	S. Erduman	Emrullah Nutku	Bahadır Dülger	M. Zeren	Said Başak
Eskişehir	Eskişehir	Gaziantep	Gaziantep	Konya	Konya
Ekrem Baysal	A. Potuoğlu	Ekrem Cenani	Süleyman Kuranel	R. Birand	Ali Rıza Ercan
Konya	Konya	Konya	Kütahya	Kütahya	Kütahya
A. Çilingir	Kemal Ataman	Saffet Gürol	Hakkı Gedik	Yusuf Aysal	A. Kavuncu
Kütahya		Kütahya	Manisa		Maraş
I. Şerif Özgen		Besim Besin	H. Suphi Tanrıöver		A. Aytemiz
Maraş	Maraş	Maraş	Mardin	Muğla	Muğla
M. Özsoy	Ahmet Kadoğlu	Remzi Öksüz	K. Türkoğlu	N. Poyrazoğlu	Z. Mandalıncı
Muğla	Muş	Muş	Niğde		Niğde
Y. Başer	F. Kılıçlar	H. Dayı	H. Nuri Yurdakul		F. Köşkeroğlu
Ordu	Rize	Rize	Rize	Samsun	Samsun
Feyzi Boztepe	İ. Akçal	A. Morgül	M. Fahri Mete	H. Alişan	Ferit Tüzel
Samsun	Samsun	Samsun	Samsun	Seyhan	Seyhan
M. Özkefeli	Ş. Uluçay	H. Uzer	N. Berkman	M. Kibaroğlu	Zeki Akçal
Seyhan	Seyhan	Siird	Giresun	Giresun	Giresun
Reşad Güçlü	T. Çoşkun	C. Yardım	A. H. Pamukoğlu	Hamdi Bozbağ	Tahsin İnanç
Giresun	Giresun	Gümüşane	Gümüşane		Gümüşane
A. Naci Duyduk	D. Köymen	V. M. Kocatürk	Kemal Yörükoğlu		A. Kemal Varınca
İçel	İçel	İçel	İçel	İsparta	İsparta
Aziz Köksal	Şahap Tol	H. Atalay	Salih İnankur	Reşit Turgut	Said Bilgiç
İsparta	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul
K. Demiralay	C. Türkgeldi	A. Hamdi Başar	Andre V. Bayar	F. Sayımer	S. F. Keçeci
İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul	İzmir	İzmir
F. N. Çamlıbel	A. Moshos	M. Sözer	H. Yaman	C. Baban	H. Özyörük
İzmir	İzmir	Kastamonu	İzmir	Kastamonu	Kastamonu
V. Menteş	E. Hayri Üstündağ	A. Keskin	Sadık Giz	G. Deniz	H. Tosunoğlu
Kastamonu	Kastamonu	Kayseri	Kayseri	Kayseri	Kayseri
S. Kantarel	M. Ali Mühtö	İ. Kirazoğlu	A. R. Kılıçkale	M. Özdemir	K. Gündes
Kırklareli	Kırşehir	Kocaeli	Kocaeli	Kocaeli	Kocaeli
F. Filiz	R. Özdeş	E. Alican	H. Türkan	S. Önhon	M. Yılmaz
Kocaeli	Kocaeli	Sivas	Sivas	Sivas	Sivas
E. Vassaf Akan	Y. Kirişcioğlu	N. Ertürk	S. Zeki Örs	B. Taner	Rifat Öçten
Sivas	Sivas	Tokad	Tokad	Tokad	Trabzon
N. Ağacıoğlu	İlhan Dizdar	A. Gürkan	M. Önal	M. Özdemir	M. Goloğlu
Trabzon	Trabzon	Tunceli	Urfa	Urfa	Urfa
M. R. Tarakçıoğlu	S. E. Alperen	H. R. Kulu	F. Ayalp	Necdet Açıanal	R. K. Timuroğlu
Urfa	Yozgad	Yozgad	Urfa		Yozgad
H. Oral	F. Nizamoglu	N. Ü. Alcu	C. Öncel		H. Üçöz
Zonguldak		Zonguldak	Zonguldak		Zonguldak
A. R. İncealemdaroğlu		S. Başol	A. Yurdabayrak		E. Kerimol
		Malatya	Siird		
		Hüseyin Doğan	Baki Erden		

GEREKÇE

1945 yılında iktidarda bulunan Hükümetin reisi, (222) iki yüz yirmi iki arkadaşı ile birlikte Yüksek Meclise sunduğu bir kanun teklifinde: « 20 Nisan 1340 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanununun ifadesini Türkçeleştirmek ve ıcrimlerini özleştirmek... » gibi zaruretlerden bahsile 4695 numaralı bugünkü Anayasa metni Meclisten çıkarttı.

Bu metin aslını teşkil eden 20 Nisan 1340 tarihini Teşkilâtı Esasiye Kanunundan, dilde yaşayan birçok kelime ve ıstılahların atılarak yerlerine ya yeniden uydurulan birtakım kelime ve ıstılahlar konmak suretiyle veya eski Türk lehçelerinde yaşarken hayatiyetini kaybederek fosilleşmiş olan kelimelerin şekilleri değiştirilerek ve bâzan Moğolca gibi yabancı dillerden edatlar ve ekler alınarak yapılan kelimelerden ve ıstılahlardan yeni bir halita vücuda getirilmiştir. Dilde ırkçı ve tasfiyeci bir zihniyetle son ifade şekli verilen Anayasamızın bugünkü dili ile bunun kılavuzluğu altında meydana getirilen İctüzüğün dili, Türk Milletinin gerek tabii bir şekilde kullandığı yazı diline ve gerekse yine tabiliğini muhafaza eden konuşma diline aykırı ve ondan ayrı bir dil mahiyetini taşımaktadır. Devlet dili adı verilen ve Anayasamızın 104 ncü maddesi ile kendisine resmî ve değişmez bir mahiyet verilen ve millet tarafından da uydurma diye vasıflandırılan bu dil, sözü geçen 20 Nisan tarihli ve 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanununun yerine konulmuştur. Bu madde Devlet dilinin bugünkü Anayasa dili olduğu ve yalnız bunun Türkçe bulunduğunu ifade etmektedir. Bu suretle kelime, ıstılah ve tâbirlerde Türkçe olmak bakımından bir inhisar ve takyit doğmuş bulunmaktadır. Nitekim Yüksek Meclisin geçen yılki fevkalâde toplantısında Anayasanın 2 nci maddesindeki Türkçenin, millet dili olarak yaşayan ve tutulan Türkçeye mi yoksa Anayasa ve İctüzüğün Türkçesine mi delâlet ettiği hakkında vâkı olan bir tefsir isteği, dolayısıyla Anayasa komisyonunun hazırlamış olduğu tefsir fıkrası ve kararı, 104 ncü maddenin hiçbir tefsire mahal bırakmadığından bahsile reddedilmişti. Bu red kararı aynı zamanda Türkiyede kelime, tâbir ve ıstılahların 104 ncü madde ile takyit edildiğini ifade etmekte idi. Nitekim 1945 ten sonra kanun, mahkeme, mektep ve diğer resmî dairelerde güçlükle kullanılmaya başlanan bir resmî dil ortaya çıktı. Bu dil, milletin konuştuğu dile yabancı geliyordu. Onun için resmî dairelerde işi olan vatandaşlar, resmî muamelelerden dolayı bir hayli müşkülâta uğradıkları gibi, mekteplerdeki çocuklar, evde ana ve babalarıyla anlaşmakta müşkülât çekmeye başladılar. Diğer taraftan Türk dilinin kendi bünyesi içerisindeki gelişmesinin ve sadeleşmesinin hızını kıran bu yapmacık dil nesiller arasında bir uçurum yaratmaya başladı. Bu suretle İmparatorluk devrinde yaratılmış olan avam ve havas diline benzer bir ikilik vücuda geldi: Millet dili ve Devlet dili.

Medeni cemiyetlerde dil mensup olduğu milletle birlikte kemalini bulur ve nesiller arasında köprüler kurar. Tarih, hars ve güzel sanatlar bakımından birtakım bağlar vücuda getirir. Bizde ise 1945 den sonra yaratılmak istenilen resmî dil, nesiller arasındaki bağları kırarak dilde bir ikilik ve karışıklık yaratmıştır. Nitekim 1949 Ağustosunda toplanmış bulunan Dördüncü Millî Eğitim Şûrasında kurulan demokratik Terbiye Komisyonunda varılan kararlardan biri de çocuğu ailesi ve muhitinden tamamiyle ayırt edecek bir istikamet almış olan dil inkilâbımızın yeni bir anlayışa muhtaç bulunduğu ve bunun bir Devlet işi değil, bir ilim işi olduğu belirtilmiş ve mektep kitaplarına yerleştirilen kelimelerin, evvelâ umumi efkâra mal edildikten sonra bu kitaplara alınabilmeleri demokrasinin bir icabı olarak belirtilmiştir. Buna benzer diğer bir hareket de 1950 de toplanmış olan 6. ncü Dil Kurultayının varmış olduğu neticedir. Bu Kurultay aldığı bir prensip kararında: «Kökü her nereden gelmiş olursa olsun Türkçemize girerek yerleşmiş yani Türkçeleşmiş bulunan kelimelerin Türkçe olduğunu... » ifade etmek suretiyle yapma yoldan ilmî bir yola ve ilmî bir istikamete koyulmuştur.

Bu sebep ve düşüncelerle, resmî dildeki kelime, tâbir ve ıstılahlar üzerindeki baskıyı kaldırmak ve Yüksek Meclisimizin vereceği kararlarda ve çıkartacağı kanunlarda güzel Türkçenin tam bir serbesti içerisinde kullanılmasını temin etmek maksadiyle ilişik metin meydana getirilerek tarafımızdan imzalanmış bulunmaktadır. Bu metin 20 Nisan 1340 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanununun eskimiş kelime ve tertiplerini atarak yerlerine yenilerini almak, ve yeniden dilimize girerek

tutulmuş ve yaşıyan köklerden gramere göre yapılmış kelime ve ıstılahlarla eskilerini değiştirmek suretiyle evvelâ dilcilerden kurulmuş bir komisyondan geçen ve sonra da İhtısas Komisyonunun hukuki ölçülerinden geçerek elde edilen bu metin elde mevcut 4695 sayılı ve 10.I.1945 tarihli Anayasamızın yerini almak üzere hazırlanmıştır. 4695 sayılı Anayasanın 104 ncü maddesi asıl metni teşkil eden 20 Nisan 1340 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunundaki 104 ncü maddenin aslına uygun olması icabederken bundan ayrı bir hükmü taşıyarak ve ifadesine muhalif olarak Türkçeleştirilmiş olan bu kanun 20 Nisan 1340 tarihli ve 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanununun yerine konulmuştur, dediği halde asıl metinde Anayasamızın tarihçesini gösterir şekilde vaktiyle kaldırılan kanunları sayan maddesi ifadesiyle birlikte hazfolunmuştur. Bu sebeple bu maddenin asıl metnini teşkil eden ifadesi alınmak suretiyle hem yapılmış olan bir yanlışlık düzeltilmiş, hem de dil üzerinde baskı ve inhisar ifade eden fıkrası kaldırılmış bulunmaktadır.

Bu suretle Anayasamızın dili, memleketimizin yarım asırdan beri şahidi olduğu Türkçenin gelişmesi ve sadeleşmesi yolundaki temayüllerine ve dil inkılâbına uyarak tabii ve samimî ifadesini bulmuştur. Bu da memlekette dil işlerinin sırf ilmi bir istikamette yürümesi ve ele alınması için mevcut kanuni set ve baskıları kaldırmaktadır.

T. B. M. M.
Anayasa Komisyonu
Esas No. 2/349
Karar No. 13

17 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

İstanbul Milletvekili Profesör Fuad Köprülü ve 203 arkadaşının Anayasa teklifi, yüksek Başkanlıktan komisyonumuza havale edilmiş olmakla zamanında gündeme alınarak müzakeresine başlanmış ve neticede bâzı tadilâtlarla kabul edilmiştir.

Teklifin tümü üzerinde yapılan müzakere-lerde ileri sürülen fikirleri üç nokta etrafında toplayıp ifade etmek mümkündür :

1. 1945 senesinde Türkçenin uzvi ve ilmi tekâmülüne uymıyan keyfi bir gidişle Anayasamıza bugünkü ifade şeklinin verilmesi ve 104 neü madde ile de Türkçeyi Anayasanın dilinden ibaret sayarak dil hürriyeti üzerine ağır bir baskı konulması suretiyle meydana getirilen 4695 sayılı Anayasayı bir an evvel kaldırmak hususunda ittifaka yakın kuvvetli bir ekseriyet hâsıl olmuştur. 4695 sayılı bugünkü Anayasayı uydurma dil ve dil hürriyetini kısan antidemokratik maddesi sebebiyle kaldırmak ve 9 neu Büyük Millet Meclisinin çıkartacağı kanunları Türkçenin serbest gelişmesi içinde ve herkesin anlayacağı bir dille yazmakta iktifakla yaklaşılmış ise de onun kaldırılmasından sonra yerine konacak olan Anayasa bahsinden yekdiğerinden farklı bâzı görüşler ve fikirler ileriye sürülmüştür.

2. Komisyonumuzun bir kısım âzaları bugünkü Anayasamızın asıl metnini teşkil eden 20 Nisan 1340 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanununun ve yürürlükte olan tadillerinin onun yerine konulmasını müdafaa etmişlerse de komisyon ekseriyeti, sözü geçen metindeki birtakım terkip ve tâbirlerin kullanılmaz bir hale gelmiş olup Türkçenin kendi bünyesi içinde yaptığı çeyrek asırlık ikilâba uymadığını ve bir Anayasa teklifi karşısında bulunulduğuna göre bugün kabul edilecek kanunun bugünün diline yani muteber terimlere ve yaşayan dile uyması icabettiğinden bahsile, bu teklifi de

reddetmiştir.

3. Komisyonumuzun bir iki âzası da yeni bir Anayasa tedvin edilinceye kadar 4695 sayılı bugünkü Anayasanın muhafazasını ileri sürmüşlerse de komisyon ekseriyeti, dil hürriyeti üzerinde bir baskı teşkil eden ve 104 neü maddenin antidemokratik hükmünü yaşatmak, uydurma ve hatah bulunduğu herkesçe kabul edilen bir Anayasa ifadesini veya metninin 9 neu Meclisin çıkaracağı kanunlara rehber yapmanın aynı hataya iştirak olmakla beraber yeni bir Anayasanın ne zaman tedvin ve kabul edileceği hiçbir kimsenin bilemeyeceği bir mesele olduğuna göre ihtimaller üzerine bir hareket yoluna gidilmemesi düşüncesiyle bu fikir de reddedilmiştir.

4. Nihayet 4 neü bir fikir olarak komisyon ekseriyeti, teklif sahiplerinin ileriye sürmüş oldukları fikirleri ve sebepleri vârit görerek 4695 sayılı Kanunun derhal kaldırarak onun yerine 20 Nisan 1340 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanununun ve yürürlükte olan tadilleri hükümleri baki kalmak üzere mâna ve mefhumlarda bir değişiklik yapılmaksızın sadece eskimis terkip ve tâbirleri yaşayan dile çevirmek suretiyle ilişik metnin ekseriyetle kabulüne karar verilmiştir.

Kamutayın yüce tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunuldu.

Anayasa Ko. Başkanı

Manisa

R. Ş. İnce

Kâtip

Manisa

M. Kurbanoğlu

İçel

H. Fırat

Kayséri

K. Gündes

Ankara

R. Eren

İzmir

M. Erener

Konya

T. Koşek

Manisa

F. L. Karaosmanoğlu

Sözcü

Diyarbakır

F. Alpiskender

Ankara

C. Seydan

İzmir

Z. H. Velibeşe

Tokad

H. Ökeren

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ FUAD KÖP-
RÜLÜ VE 203 ARKADAŞININ TEKLİFİ

Anayasa

1. Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.
2. Türkiye Devleti, Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâik ve İnkilâpçidir. Resmî dili Türkçedir. Merkezi Ankara'dır.
3. Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir.
4. Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletin yegâne ve hakiki mümessilidir. Millet adına hâkimiyet hakkını yalnız o kullanır.
5. Teşri salâhiyeti; ve icra kudreti Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.
6. Meclis, teşri salâhiyetini bizzat kullanır.
7. Meclis, icra salâhiyetini, kendi tarafından seçilen (Cumhurbaşkanı) ve onun tâyin edeceği bir İcra Vekilleri Heyeti marifetiyle kullanır Meclis, Hükümeti her vakit murakabe eder ve düşürebilir.
8. (Kaza hakkı) Millet namına, usulü ve kanuni dairesinde müstakil mahkemeler tarafından kullanılır.

İkinci Bölüm

Teşri vazifesi

9. Türkiye Büyük Millet Meclisi, hususi kanununa göre millet tarafından seçilmiş milletvekillerinden teşekkül eder.
10. 22 yaşını bitiren kadın, erkek her Türk, milletvekili seçmek hakkını haizdir.
11. 30 yaşını bitiren kadın, erkek her Türk milletvekili seçilebilir.
12. Ecnebi bir devletin resmî hizmetinde bulunanlar, terhipli cezaları gerektiren veya hırsızlık, sahtekârlık, dolandırıcılık, emniyeti kötüyeye kullanmak, hileli iflâs cürümlerinden

ANAYASA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Anayasa

Birinci bölüm

Esas hükümler

- MADDE 1. — Teklif aynen kabul edilmiştir.
- MADDE 2. — Teklif aynen kabul edilmiştir.
- MADDE 3. — Teklif aynen kabul edilmiştir.
- MADDE 4. — Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletin yegâne ve hakiki mümessili olup millet adına hâkimiyet hakkını O kullanır.
- MADDE 5. — Teklif aynen kabul edilmiştir.
- MADDE 6. — Teklif aynen kabul edilmiştir.
- MADDE 7. — Teklif aynen kabul edilmiştir.
- MADDE 8. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

İkinci bölüm

Teşri vazifesi

- MADDE 9. — Teklif aynen kabul edilmiştir.
- MADDE 10. — Teklif aynen kabul edilmiştir.
- MADDE 11. — Teklif aynen kabul edilmiştir.
- MADDE 12. — Ecnebi bir Devletin resmî hizmetinde bulunanlar, terhipli cezalarla, veya hırsızlık, sahtekârlık, dolandırıcılık, emniyeti kötüyeye kullanmak, hileli iflâs cürümlerinden

Teklif

biriyle mahkûm olanlar, mahcurlar, ecnebi tâbiyeti iddiasında bulunanlar, medeni haklardan mahrum edilmiş olanlar ve Türkçe okuyup yazmak bilmiyenler milletvekili seçilemezler.

13. Büyük Millet Meclisi Seçimi dört yılda bir yapılır. Müddeti biten milletvekilleri tekrar seçilebilirler. Eski Meclis yeni Meclisin toplanmasına kadar devam eder. Yeni seçim yapılmasına imkân görülmezse, toplanma devresi bir yıl daha uzatılabilir.

Her milletvekili yalnız kendi seçim dairesinin değil, bütün milletin vekilidir.

14. Büyük Millet Meclisi, her yıl Kasım ayı başında davetsiz toplanır.

Meclis, milletvekillerinin memleket içinde dolaşmaları, tetkik ve murakabe vazifelerine hazırlanmaları ve dinlenmeleri için çalışmasına yılda altı aydan fazla ara veremez.

15. Kanun teklif etme hakkı Meclis âzasına ve İcra Vekilleri Heyetine aittir.

16. Milletvekilleri Meclise iltihaklarında aşağıdaki şekilde andiçerler :

(Vatan ve milletin saadet ve selâmetine, milletin kayıtsız şartsız hâkimiyetine aykırı bir gaye gütmeyeceğime ve Cumhuriyet esaslarına sadakatten ayrılmıyacağına namusum üzerine yemin ederim.)

17. Hiçbir milletvekili, Meclis içindeki rey ve mütalâa ve beyanatından ve Meclisteki rey, mütalâa ve beyanatını Meclis dışında irat ve izahtan dolayı mesul değildir.

Gerek seçiminden önce ve gerek sonra aleyhine suç isnat olunan bir milletvekilinin maznun olarak sorguya çekilmesi veya tevkifi veya muhakeme edilmesi Meclis Umumi Heyetinin kararına bağlıdır. Cinayetten suçüstü yakalanma hali bu hükmün dışındadır. Ancak bu takdirde salâhiyetli makam Meclisi derhal haberdar etmekle mükelleftir. Seçimden önce veya sonra bir milletvekilinin aleyhine verilmiş cezai bir hükmün infazı, milletvekilliği müddetinin sonuna bırakılır. Milletvekilliği müddeti içinde zaman aşımı işlemez.

18. Milletvekillerinin yıllık (tahsisatları) ödenekleri hususi kanunla tâyin olunur.

Any. K.

biriyle mahkûm olanlar, mahcurlar, ecnebi tâbiyeti iddiasında bulunanlar medeni haklardan mahrum edilmiş olanlar ve Türkçe okuyup yazmak bilmiyenler milletvekili seçilemezler.

MADDE 13. — Büyük Millet Meclisi seçimi dört yılda bir yapılır. Müddeti biten milletvekilleri tekrar seçilebilirler. Eski Meclis yeni Meclisin toplanmasına kadar devam eder. Yeni seçim yapılmasına imkân görülmezse toplantı devresi bir yıl daha uzatılabilir.

Her milletvekili yalnız kendi seçim çevresinin değil, bütün milletin vekilidir.

MADDE 14. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 15. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 16. — Milletvekilleri Meclise iltihaklarında aşağıdaki şekilde yemin ederler :

(Vatan ve Milletin saadet ve selâmetine, Milletin kayıtsız şartsız hâkimiyetine aykırı bir gaye gütmeyeceğime ve Cumhuriyet esaslarına sadaketten ayrılmıyacağına namusum üzerine yemin ederim).

MADDE 17. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 18. — Milletvekillerinin yıllık tahsisatları hususi kanunla tâyin olunur.

Teklif

Any. K.

19. Tatil esnasında (Cumhurbaşkanı) veya Meclis Başkanı lüzum görürse Meclisi toplantıya çağırabileceği gibi, milletvekillerinden beşte birinin istemesi üzerine de Meclis Başkanı Meclisi toplantıya davet eder.

20. Meclis müzakereleri her kese açıktır ve aynen neşrolunur. Fakat İç Nizamname hükümlerine uygun olarak Meclis gizli celseler dahi yapabilir ve gizli celseler müzakerelerinin neşri Meclisin kararına bağlıdır.

21. Meclis, müzakerelerini kendi İçnizamnamesine göre yapar.

22. Sual, (istizah) ve Meclis tahkikleri, Meclisin salâhiyetlerinden olup bunların tatbik şekli İçnizamname ile tâyin olunur.

23. Milletvekilliği ile Hükümet memurluğu birleşemez.

24. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Umumi Heyeti, her Kasım ayı başında bir sene için kendisine bir başkan ve üç başkanvekili seçer.

25. Seçim devresinin bitmesinden önce Meclis âzalarının tam sayısının mutlak çoğunluğu ile seçim yenilenmiş olursa, toplanacak olan yeni Meclisin seçim devresi seçimi takip eden Kasım ayında başlar. Kasımdan önceki toplantı olağanüstü toplantı sayılır.

26. Büyük Millet Meclisi, kanunları yapmak, değiştirmek, tefsir etmek, feshetmek ve kaldırmak, devletlerle mukavele, muahede ve sulh yapmak, harb ilân etmek, Devletin bütçe ve kesinhesap kanunlarını tetkik ve tasdik etmek, para basmak, inhisar ve malî taahhüdü tazammun eden mukaveleleri ve imtiyazları tasdik etmek, feshetmek, umumi ve hususi af ilân etmek, cezaları hafifletmek ve değiştirmek, tahkikatı ve kanuni cezaları tecil etmek, mahkemelerden çıkmış olup kesinleşmiş olan ölüm cezalarını infaz etmek gibi vazifeleri bizzat kendisi yapar.

27. Bir milletvekilinin vatan hiyaneti veya milletvekilliği zamanında irtikâp suçlarından biriyle (maznun) olduğuna Türkiye Büyük Millet Meclisi Umumi Heyeti mevcut âzasının üçte iki ekseriyetiyle karar verilir veya 12

MADDE 19. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 20. — Meclis müzakereleri alenidir ve aynen neşrolunur. Fakat kendi Nizamname hükümlerine uygun olarak Meclis gizli celseler dahi yapabilir ve gizli celseler müzakerelerinin neşri Meclis kararına bağlıdır.

MADDE 21. — Meclis, müzakerelerini kendi nizamnamesine göre yapar.

MADDE 22. — Sual, istizah ve meclis tahkikatı Meclisin salâhiyetlerinden olup tatbik şekli Meclis Nizamnamesiyle tâyin olunur.

MADDE 23. — Milletvekilliği ile Hükümet memurluğu bir kimse üzerinde birleşemez.

MADDE 24. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 25. — Seçim devresinin bitmesinden önce meclis âzalarının tam sayısının mutlak ekseriyetinin kararıyla seçim yenilenmiş olursa, toplanacak olan yeni meclisin seçim devresi, seçimi takip eden Kasım ayında başlar Kasımdan önceki toplantı, fevkalâde toplantı sayılır.

MADDE 26. — Büyük Millet Meclisi, kanunlar koymak, değiştirmek, tefsir etmek ve kaldırmak, devletlerle mukavele, muahede ve sulh yapmak, harb ilân etmek, Devletin bütçe ve katî hesap kanunlarını tetkik ve tasdik etmek, para basmak, inhisar ve malî taahhüdü tazammun eden mukaveleler ve imtiyazları tasdik etmek, feshetmek, umumi ve hususi af ilân etmek, cezaları hafifletmek ve değiştirmek, tahkikat ve kanuni cezaları tecil etmek, mahkemelerden çıkmış ve katileşmiş olan ölüm cezalarını infaz etmek gibi vazifeleri bizzat kendisi yapar.

MADDE 27. — Bir milletvekilinin vatan hiyaneti veya milletvekilliği zamanında irtikâp suçlarından biriyle maznun olduğuna Türkiye Büyük Millet Meclisi Umumi Heyeti mevcut âzasının üçte iki ekseriyetiyle karar verilir veya

nci maddede yazılı suçlardan biri ile mahkûm olur ve bu hüküm de kesinleşmiş bulunursa milletvekilliği sıfatı kalkar.

28. İstifa, meşru sebepler dolayısıyla hâciz altına alınma, izinsiz ve özürsüz olarak iki ay Meclise devamsızlık veyahut memurluk kabulü hallerinde milletvekilliği sıfatı düşer.

29. Yukarıdaki maddeler gereğince milletvekilliği sıfatı kalkan veya düşen veyahut ölen milletvekili yerine bir diğeri seçilir.

30. Büyük Millet Meclisi kendi inzibat işlerini Başkan marifetiyle tanzim ve idare eder.

Üçüncü Fasal

İcra vazifesi

31. Türkiye Cumhurbaşkanı Büyük Millet Meclisi Umumi Heyeti tarafından ve kendi âzası arasından bir seçim devresi için seçilir. Başkanlık vazifesi, yeni Cumhurbaşkanı'nın seçimine kadar devam eder. Tekrar seçilmek caizdir.

32. Cumhurbaşkanı Devletin Başkanıdır. Bu sıfatla merasimli celselerde Meclise ve lüzum gördükçe İcra Vekilleri Heyetine başkanlık eder. Cumhurbaşkanlığında buldukça Meclis münakaşa ve müzakerelerine iştirak edemez ve rey veremez.

33. Cumhurbaşkanı hastalık ve memleket dışı seyahat gibi bir sebeple vazifesini yapamaz veya vefat, istifa ve başka sebepler dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı boşalırsa Büyük Millet Meclisi Başkanı, vekil olarak Cumhurbaşkanlığı vazifesini yapar.

34. Cumhurbaşkanlığı boşalınca Meclis toplantı halinde ise derhal yeni bir Cumhurbaşkanı seçer. Meclis toplantı halinde değilse Meclis Başkan tarafından hemen toplantıya çağırılarak Cumhurbaşkanı seçimi yapılır. Meclisin seçim devresi bitmiş veya seçimin yenilenmesine karar verilmiş olursa Cumhurbaşkanı'nı gelecek Meclis seçer.

35. Cumhurbaşkanı Meclis tarafından kabul olunan kanunları on gün içinde ilân eder; uy-

hüt 12 nci maddede yazılı suçlardan biri ile mahkûm olur ve bu hüküm de katılaşmış bulunursa milletvekilliği sıfatı kalkar.

MADDE 28. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 29. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 30. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

Üçüncü bölüm

İcra vazifesi

MADDE 31. — Türkiye Cumhurbaşkanı Büyük Millet Meclisi Umumi Heyeti tarafından ve kendi âzası arasından bir seçim devresi için seçilir ve vazifesi, yeni cumhurbaşkanının seçimine kadar devam eder. Tekrar seçilmek caizdir.

MADDE 32. — Cumhurbaşkanı Devletin Başkanıdır. Bu sıfatla merasimli celselerde Meclise ve lüzum gördükçe İcra Vekilleri Heyetine başkanlık eder. Cumhurbaşkanı Cumhurbaşkanlığında buldukça Meclis münakaşa ve müzakerelerine iştirak edemez ve rey veremez.

MADDE 33. — Cumhurbaşkanı hastalık ve memleket dışı seyahat gibi bir sebeple vazifesini yapamaz veya vefat, istifa ve başka sebepler dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı inhilâl ederse Büyük Millet Meclisi Başkanı, vekil olarak Cumhurbaşkanlığı vazifesini yapar.

MADDE 34. — Cumhurbaşkanlığının inhilâlinde Meclis toplantı halinde ise derhal yeni bir Cumhurbaşkanı seçer, Meclis toplantı halinde değilse Meclis, Başkan tarafından hemen toplantıya çağırılarak Cumhurbaşkanı seçimi yapılır. Meclisin seçim devresi bitmiş veya seçimin yenilenmesine karar verilmiş olursa Cumhurbaşkanı'nı gelecek Meclis seçer.

MADDE 35. — Cumhurbaşkanı Meclis tarafından kabul olunan kanunları on gün içinde

gun bulmadığı kanunları mucip sebeplerini bildirerek yine on gün içinde tekrar görüşmek üzere Meclise geri verir. Anayasa ile Bütçe kanunları bu hükmün dışındadır.

Meclis, geri verilen kanunu yine kabul ederse onun ilanı Cumhurbaşkanı için mecburidir.

36. Cumhurbaşkanı, her yıl Kasım ayında Hükümetin geçen yıldaki çalışmalarına ve o yıl alınması uygun görülen tedbirlere dair bir nutuk verir yahut nutkunu Başvekile okutur.

37. Cumhurbaşkanı ecnebi devletler nezdinde Türkiye Cumhuriyetinin siyasi temsilcilerini tâyin ve ecnebi devletlerin siyasi temsilcilerini kabul eder.

38. Cumhurbaşkanı, seçimden hemen sonra Meclis huzurunda şu suretle yemin eder:

(Cumhurbaşkanı sıfatıyla Cumhuriyetin kanunlarına ve Millî Hâkimiyet esaslarına riayet ve bunları müdafaaya, Türk Milletinin saadetine, sadakatle ve bütün kuvvetimle gayret sarfedeceğime, Türk Devletine çevrilecek her tehlikeyi var kuvvetimle menedeceğime, Türkiye'nin şan ve şerefini koruyup yükselteceğime ve üzerime aldığım vazifenin icaplarına nefsimi hasretmekten ayrılmıyacağıma namusum üzerine yemin ederim.)

39. Cumhurbaşkanının çıkaracağı bütün kararlar, Başvekil ile birlikte ilgili vekil tarafından imzalanır.

40. Başkumandanlık Türkiye Büyük Millet Meclisinin mânevi şahsiyetinde mündemiç olup Cumhurbaşkanı tarafından temsil oturur. Harb kuvvetlerinin emir ve kumandası hazarda hususi kanuna göre Genelkurmay Başkanlığına ve seferde İcra Vekilleri Heyetinin inhası üzerine Cumhurbaşkanı tarafından tâyin edilecek kimiseye verir.

41. Cumhurbaşkanı, vatana hiyaneti halinde Büyük Millet Meclisine karşı mesuldür. Cumhurbaşkanı'nın çıkaracağı bütün kararlardan do-

ilân eder. Anayasa ile bütçe kanunları müstesna olmak üzere ilânını muvafık görmediği kanunları bir daha müzakere edilmek üzere mucip sebepleriyle birlikte yine 10 gün içinde Meclise geri verir. Anayasa ile bütçe kanunları bu hükmün dışındadır.

Meclis, mezkûr kanunu bu defa da kabul ederse onun ilanı Cumhurbaşkanı için mecburidir.

MADDE 36. — Cumhurbaşkanı, her yıl Kasım ayında Hükümetin geçen yıldaki çalışmalarına ve o yıl alınması uygun görülen tedbirlere dair bir nutuk verir yahut Başvekile okutur.

MADDE 37. — Cumhurbaşkanı ecnebi devletler nezdinde Türkiye Cumhuriyetinin siyasi mümessillerini tâyin ve ecnebi devletlerin siyasi mümessillerini kabul eder.

MADDE 38. — Cumhurbaşkanı, seçiminden sonra hemen ve Meclis huzurunda şu suretle yemin eder.

(Cumhurbaşkanı sıfatıyla Cumhuriyetin kanunlarına ve Millî Hâkimiyet esaslarına riayetle ve bunları müdafaaya etmektен, Türk Milletinin saadetine, sadakatle ve bütün kuvvetimle gayret sarfetmekten, Türk Devletine çevrilecek her tehlikeyi olanca şiddetimle menetmekten, Türkiye'nin şan ve şerefini koruyup yükseltmekten ve üzerime aldığım vazifenin icaplarına nefsimi hasretmekten ayrılmıyacağıma namusuma üzerine söz veririm.)

MADDE 39. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 40. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 41. — Cumhurbaşkanı, vatana hiyanet halinde Büyük Millet Meclisine karşı mesuldür. Cumhurbaşkanı'nın çıkaracağı bütün ka-

Teklif

Any. K.

ğacak mesuliyet, 39 ncu madde gereğince bu kararları imzalayan Başvekil ile ilgili vekile raoidir.

Cumhurbaşkanının şahsi hususâtından dolayı mesul tutulması gerekirse işbu Anayasanın teğrii masuniyetle ilgili 17 nci maddesi hükümlerine göre hareket edilir.

42. Cumhurbaşkanı Hükümetin teklifi üzerine sürekli mâfûhiyet veya ihtiyarlık gibi şahsi sebeplerden dolayı muayyen kimselerin cezalarını kaldırabilir. Veya hafifletebilir. Cumhurbaşkanı, Büyük Millet Meclisi tarafından itham edilerek mahkûm olan vekiller hakkında bu salâhiyeti kullanmaz.

43. Cumhurbaşkanı tahsisatı hususi kanunla tâyin olunur.

44. Başvekil, Cumhurbaşkanı tarafından ve Meclis âzası içinden tâyin olunur.

Diğer Vekiller Başvekil tarafından Meclis âzası arasından seçilerek tamamı Cumhurbaşkanının tasdikiyle Meclise arz olunur. Meclis toplantı halinde değilse arz keyfiyeti Meclisin toplantısına bırakılır.

Hükümet, tutacağı yolu ve siyasi görüşünü en geç bir hafta içinde Meclise bildirir ve ondan itimat ister.

45. Vekiller, Başvekilin Başkanlığı altında (İcravekilleri Heyeti) ni teşkil eder.

46. İcravekilleri Heyeti, Hükümetin umumi siyasetinden müşterek olarak mesuldür.

Vekillerden her biri kendi salâhiyeti dairesindeki icraattan ve maiyetinin fiillerinden, muamelelerinden ve siyasetinin umumi istikametinden münferiden mesuldür.

47. Vekillerin vazife ve mesuliyetleri hususi kanunla tâyin olunur.

48. Vekâletlerin kuruluş tarzı hususi kanuna bağlıdır.

49. İzinli ve her hangi bir sebeple özürli olan bir vekile İcra Vekilleri Heyeti âzasından bir diğeri geçici olarak vekâlet eder. Ancak bir vekil birden fazlasına vekâlet edemez.

rarlardan doğacak mesuliyet, 39 ncu madde gereğince bu kararları imzalayan Başvekil ile ilgili Vekile racidir.

Şahsi hususâtından dolayı Cumhurbaşkanı mesul tutulması gerekirse işbu Anayasanın teğrii masuniyetle ilgili 17 nci maddesi hükümlerine göre hareket edilir.

MADDE 42. — Cumhurbaşkanı Hükümetin teklifi üzerine devamlı mâfûhiyet veya ihtiyarlık gibi şahsi sebeplerden dolayı muayyen kimselerin cezalarını kaldırabilir veya hafifletebilir. Cumhurbaşkanı, Büyük Millet Meclisi tarafından itham edilerek mahkûm olan vekiller hakkında bu salâhiyeti kullanamaz.

MADDE 43. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 44. — Başvekil, Cumhurbaşkanı tarafından ve Meclis âzası arasından tâyin olunur.

Diğer vekiller Başvekil tarafından Meclis Âzası arasından seçilerek tamamı Cumhurbaşkanının tasdikiyle Meclise arz olunur. Meclis toplantı halinde değilse arz keyfiyeti Meclisin toplantısına bırakılır.

Hükümet, tutacağı yolu ve siyasi görüşünü en geç bir hafta içinde Meclise bildirir ve ondan itimat ister.

MADDE 45. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 46. — İcra Vekilleri Heyeti, Hükümetin umumi siyasetinden müştereken mesuldür.

Vekillerden her biri kendi salâhiyeti dairesindeki icraattan ve maiyetinin fiillerinden, muamelelerinden ve siyasetinin umumi istikametinden münferiden mesuldür.

MADDE 47. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 48. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 49. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

Teklif

Any. K.

50. İcra Vekillerinden birinin Yüksek Divana sevkına dair Türkiye Büyük Millet Meclisince verilen karar, kendisini vekillikten de düşürür.

MADDE 50. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

51. İdari dâva ve ihtilâflara bakmak ve halletmek, Hükümetçe hazırlanıp verilecek kanun tasarıları ve imtiyaz mukavele ve şartnameleri üzerine mütalâasını bildirmek, gerek kendi hususî kanunu ve gerek sair kanunlarla belirtilen vazifeleri yapmak üzere bir Devlet Şûrası teşkil edilecektir. Devlet Şûrasının Başkan ve âzaları mühim vazifelerde bulunmuş, ilim ihtisas ve tecrübeleriyle belirmiş kimseler arasından Büyük Millet Meclisince seçilir.

MADDE 51. — İdari dâva ve ihtilâflara bakmak ve halletmek, Hükümetçe hazırlanıp verilecek kanun tasarıları ve imtiyaz mukavele ve şartnameleri üzerine mütalâasını bildirmek, gerek kendi hususî kanunu ve gerek sair kanunlarla belirtilen vazifeleri yapmak üzere bir Devlet Şûrası teşkil edilecektir. Devlet Şûrasının Başkan ve âzaları mühim vazifelerde bulunmuş, ilim ihtisas ve tecrübeleriyle temayüz etmiş kimseler arasından Büyük Millet Meclisince seçilir.

52. İcra Vekilleri Heyeti, kanunların tatbik şekillerini göstermek, yahut kanunun emrettiği hususatı tesbit etmek üzere, içinde yeni hükümler bulunmamak ve Devlet Şûrasının incelemesinden geçirilmek şartıyla nizamnameler çıkarır.

MADDE 52. — İcra Vekilleri Heyeti, kanunların tatbik şekillerini göstermek, yahut kanunun emrettiği hususları tesbit etmek üzere, içinde yeni hükümler bulunmamak ve Devlet Şûrasının tetkikinden geçirilmek şartıyla nizamnameler çıkarır.

Nizamnameler, Cumhurbaşkanının imza ve ilâniyle yürürlüğe girer.

Nizamnameler, Cumhurbaşkanının imza ve ilâniyle yürürlüğe girer.

Nizamnamelerin kanunlara aykırılığı ileri sürüldükte, bunu halledecek makam, Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

Nizamnamelerin kanunlara aykırılığı ileri sürüldükte, bunu halledecek makam, Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

Dördüncü Bölüm

Dördüncü Bölüm

Kaza kuvveti

Kaza kuvveti

53. Mahkemelerin teşkilâtı, vazife ve salâhiyetleri kanunla gösterilir. Tâyin edilir.

MADDE 53. — Mahkemelerin teşkilâtı, vazife ve salâhiyetleri kanunla gösterilir.

54. Hâkimler bütün dâvaların görülmesinde ve hükümlerinde müstakildirler. Bu işlerine hiçbir suretle karışamaz. Ancak kanun hükümlerine bağlıdırlar.

MADDE 54. — Hâkimler bütün dâvaların görülmesinde ve hükümlerinde müstakildirler. Bu işlerine hiçbir suretle, karışamaz, hâkimler yalnız kanun hükümlerine bağlıdırlar.

Mahkemelerin kararlarını Türkiye Büyük Millet Meclisi ve İcra Vekilleri Heyeti hiçbir suretle değiştiremez, bozamaz, geciktiremez ve hükümlerinin infazına engel olamaz.

Mahkemelerin kararlarını Türkiye Büyük Millet Meclisi ve İcra Vekilleri Heyeti hiçbir suretle değiştiremez, bozamaz, geciktiremez ve hükümlerinin infazına engel olamaz.

55. Hâkimler, kanunla gösterilen haller ve usuller dışında vazifelerinden çıkarılamazlar.

MADDE 55. — Hâkimler, kanunla gösterilen haller ve usuller dışında azlolunamazlar.

56. Hâkimlerin vasıfları, hakları, vazifeleri, aylık ve tahsisatları, nasıl tâyin olunacakları ve vazifelerinden nasıl çıkarılacakları hususu kanunla tâyin olunur.

MADDE 56. — Hâkimlerin vasıfları, hakları, vazifeleri, aylık ve tahsisatları, nasıl tâyin ve azlolacakları, hususî kanunla tâyin olunur.

Teklif

57. Hâkimler, kanunla gösterilenlerden başka umumi ve hususi hiçbir vazife alamazlar.

58. Mahkemelerde dâvaların görülmesi alemdir. Yalnız muhakeme usulü kanunları gereğince dâvaların gizli görülmesine o mahkeme karar verebilir.

59. Her kes mahkeme huzurunda haklarını müdafî için lüzum gördüğü meşru vasıtaları kullanmakta serbesttir.

60. Hiçbir mahkeme vazife ve salâhiyeti içindeki dâvaları görmekten çekinemez. Vazife ve salâhiyeti dışında olan dâvalar ancak bir kararla reddolunur.

Yüksek Divan

61. Vazifelerinden doğan hususlardan dolayı İcra Vekilleriyle Devlet Şûrası ve Temyiz Mahkemesi Reis ve âzalarını ve Cumhuriyet Başsavcısını muhakeme etmek üzere bir Yüksek Divan kurulur.

62. Yüksek Divan âzalığı için on biri Temyiz Mahkemesi, onu Devlet Şûrası Reisi ve âzaları arasından olmak üzere kendi umumi heyetleri tarafından gerekirse gizli reyyle, yirmi bir kişi seçilir, bunlar gizli rey ve mutlak ekseriyetle, içlerinden birini reis, birini reisvekili seçerler.

63. Yüksek Divan bir reis ve on dört âza ile kurulur ve kararlarını mutlak ekseriyetle verir.

Geri kalan altı kişi gerektiğinde heyetin eksikliğini tamamlamak için yedek âza durumundadırlar. Bu yedek âzalar, üçü Temyiz Mahkemesi, üçü Devlet Şûrasından seçilen âza arasından olmak üzere (kur'a) ile ayrılır.

Reisliğe ve reisvekilliğine seçilenler, kur'aya giremezler.

64. Yüksek Divanın savcılık vazifesi, başsavcılık tarafından görülür.

65. Yüksek Divanın kararları (katidir).

66. Yüksek Divan kanunlara göre muhakeme eder ve hüküm verir.

Ary. K.

MADDE 57. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 58. — Mahkemelerde muhakemeler, âlenidir. Yalnız Muhakeme Usulü kanunları gereğince bir muhakemenin gizli yapılmasına mahkeme karar verebilir.

MADDE 59. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 60. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

Yüksek Divan

MADDE 61. — Vazifelerinden doğan hususlardan dolayı İcra vekilleriyle Devlet Şûrası ve Temyiz Mahkemesi Reis ve âzalarını ve Cumhuriyet Başmüddeiumumisini muhakeme etmek üzere bir Yüksek Divan kurulur.

MADDE 62. — Kurulması gerektiğinde bu divan âzalığı için on biri Temyiz Mahkemesi, onu Devlet Şûrası Reis ve âzaları arasından olmak üzere kendi umumi heyetleri tarafından gizli reyyle 21 kişi seçilir.

Bunlar gizli rey ve mutlak ekseriyetle içlerinden birini reis, birini reisvekili seçerler.

MADDE 63. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 64. — Yüksek Divanın müddeiumumilik vazifesi, Başmüddeiumumi tarafından görülür.

MADDE 65. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 66. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

Teklif

67. Yüksek Divan lüzum gördüğünde Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyle kurulur.

Beşinci Bölüm

Türklerin âmme hakları

68. Her Türk hür doğar, hür yaşar.

Hürriyet, başkasına zarar vermeyecek her şeyi yapabilmektir.

Tabii haklardan olan hürriyetin herkes için hududu, başkalarının hürriyeti hudududur. Bu hududu ancak kanun tesbit ve tâyin eder.

69. Türkler kanun huzurunda müsavidler ve istisnasız olarak kanuna riayet etmeye mecburdurlar. Her türlü zümre, sınıf, aile ve fert imtiyazları kaldırılmış ve yasak edilmiştir.

70. Şahsi masuniyet, vicdan, fikir, söz neşir, seyahat, akit, çalışma, mülk edinme, malını ve hakkını kullanma, toplanma cemiyet ve şirket kurma hak ve hürriyetleri Türklerin tabii haklarındandır.

71. Can, mal, ırz, meşken her türlü taarruzdan masumdur.

72. Kanunda yazılı hal ve şekillerden başka suretle hiçbir kimse yakalanamaz ve tevkif edilemez.

73. İşkence, eziyet, müsadere ve angarya memnurdur.

74. Âmme faydasına gerekli olduğu usulüne göre anlaşılmadıkça ve hususi kanunları gereğince değer bahası peşin verilmedikçe hiç kimsenin malı elinden alınmaz ve mülkü istimlak olunmaz. Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimlak olunacak arazi ve ormanların istimlak bedelleri ve bu bedellerin ödenmesi şekli hususi kanunlarla tâyin olunur. Fevkalâde hallerde kanuna göre yükseltilecek para ve mal ve çalışma mükellefiyetleri dıñıñda hiçbir kimse hiçbir fedakârlık yapmaya zorlanamaz.

75. Hiçbir kimse felsefi içtihadından, din ve mezhebinden dolayı muaheze edilemez. Asa-

Any. K.

MADDE 67. — Yüksek Divan lüzum gördüğünde Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyle kurulur.

Beşinci Bölüm

Türklerin âmme hakları

MADDE 68. — Her Türk hür doğar, hür yaşar. Hürriyet başkasına müzar olmayacak tasarrufta bulunmaktır.

Tabii haklardan olan hürriyetin herkes için hududu, başkalarının hürriyeti hudududur. Bu hududu ancak kanun tesbit ve tâyin eder.

MADDE 69. — Türkler kanun nazarında müsavî ve istisnasız kanuna riayetle mükelleftir. Her türlü zümre, sınıf, aile ve fert imtiyazları kaldırılmış ve yasak edilmiştir.

MADDE 70. — Şahsi masuniyet vicdan, düşünme, söz neşir, seyahat, akit, çalışma, mal ve mülk edinme, ve tasarruf, toplanma cemiyet ve şirket kurma hak ve hürriyetleri Türklerin tâbi haklarındandır.

MADDE 71. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 72. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 73. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 74. — Umumi menfaatler için lüzumu, usulüne göre anlaşılmadıkça ve hususi kanunları gereğince değer parası peşin verilmedikçe hiçbir kimsenin malı elinden alınmaz ve mülkü istimlak olunmaz. Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimlak olunacak arazi ve ormanların istimlak bedelleri ve bu maddelerin ödenmesi şekli hususi kanunlarla tâyin olunur.

Fevkalâde hallerde kanuna göre yükletilecek para ve mal ve çalışma mükellefiyetleri müstesna hiçbir kimse hiçbir fedakârlık yapmaya zorlanamaz.

MADDE 75. — Hiçbir kimse mesul olduğu felsefi içtihadından din ve mezhebinden dolayı

yiş ve umumi muâzeret adına ve kanunlar hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü dini âyinler yapılması serbesttir.

76. Kanunda yazılı usul ve haller dışında kimsenin meskenine girilemez ve üstü aranamaz.

77. Matbuat, kanun dairesinde serbesttir ve neşrinden önce teftiş ve muayene edilemez.

78. Seferberlik ve örfi idare hallerinden veya salgın hastalıklardan dolayı kanun dairesinde alınacak tedbirlerin gerektirdiği tahditler dışında hiçbir kayıt altına alınmaz.

79. Akitlerin, çalışmaların, mülk edinme ve tasarruf haklarını kullanmanın, toplanmaların, cemiyetlerin ve şirketlerin serbestlik hududu kanunlarla tayin olunur.

80. Hükümetin nezaret ve murakabesi altında ve kanun dairesinde her türlü öğretim serbesttir.

81. Postalara verilen kâğıtlar, mektuplar ve her türlü emanetler salâhiyetli sorgu hâkimi ve mahkeme kararı olmadıkça açılmaz. Telgraf ve telefonla yapılan haberleşmenin mahremiyeti bozulamaz.

82. Türk'ler, gerek şahısları gerek âmme ile ilgili olarak kanun ve nizamlara aykırı gördükleri hallerde salâhiyetli makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine tek başlarına veya toplu olarak ihbar ve şikâyette bulunabilirler. İhbar veya şikâyeti alan makam, şahısla ilgili müracaatların neticesini, dilekçe sahibine yazılı olarak bildirmeye mecburdur.

83. Hiç kimse kanuna göre bağlı olduğu mahkemeden başka bir mahkemeye verilemez, ve yollanamaz.

84. Vergi, Devletin umumi masraflarına halkın iştiraki demektir.

Bu esasa aykırı olarak hakiki ve hükmi şahıslar tarafından veya onlar adına her ne nam ile olursa olsun resimler, âşar ve sair vergiler alınması memnudur.

muahese edilemez. Asayiş ve umumi muâzeret adabına ve kanunlar hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü dini âyinler yapılması serbesttir.

MADDE 76. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 77. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 78. — Seferberlik ve örfi idare hallerinden veya salgın hastalıklardan dolayı kanun dairesinde alınacak tedbirlerin gerektirdiği tahditler dışında seyahat hiçbir kayıt altına alınmaz.

MADDE 79. — Âkiqlerin, çalışmaların, mal ve mülk edinme ve tasarrufun, toplanmaların, cemiyetlerin ve şirketlerin hürriyet hududu kanunlarla tasrih olunur.

MADDE 80. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 81. — Postalara verilen kâğıtlar, mektuplar ve her türlü emanetler salâhiyetli sorgu hâkimi veya mahkeme kararı olmadıkça açılmaz. Telgraf ve telefonla yapılan haberleşmenin gizliliği bozulamaz.

MADDE 82. — Türkler, gerek şahıslar gerek âmme ile ilgili olarak kanun ve nizamlara aykırı gördükleri hususlarda salâhiyetli makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine tek başlarına veya toplu olarak ihbar ve şikâyette bulunabilirler. Müracaatların neticesi dilekçe sahibine yazılı olarak tebliğ edilmek mecburidir.

MADDE 83. — Hiç kimse kanuna göre tâbi olduğu mahkemeden başka mahkemeye çağırılmaz ve yollanamaz.

MADDE 84. — Vergi, Devletin umumi masraflarına halkın iştiraki demektir.

Bu esasa aykırı olarak hakiki veya hükmi şahıslar tarafından veya onlar namına resim, âşar ve sair vergiler alınması memnudur.

85. Vergiler ancak kanunla konulur ve alınır.

Devletçe, vilâyetlerin hususi idarelerince ve belediyelerce alınagelmekte olan resimler, ve teklifler kanunları yapılmıcaya kadar alınabilir.

86. Harb halinde veya harbi gerektirecek bir durum baş gösterdikte veya isyan çıktığında veyahut vatan ve Cumhuriyet aleyhine kuvvetli ve fiili teşebbüsler vukuunu teyit eden katî emareler görüldükte Vekiller Heyeti, müddeti bir ayı aşmamak üzere umumi veya mevzii örfi idare ilân edebilir ve keyfiyeti hemen Meclisin tasdikına arzeder. Meclis örfi idare müddetini icabettikçe uzatabilir veya kısaltabilir. Meclis, toplantı halinde değilse hemen toplantıya çağırılır.

Örfi idare müddeti ancak Meclisin kararı ile uzatılır. Örfi idare şahıs ve mesken masuniyetlerinin, matbuat, haber ve eşya gönderme, cemiyet, şirket hürriyetlerinin geçici olarak kayıt altına alınması veya durdurulması demektir.

Örfi idare bölgesiyle bu bölgede tatbik olunacak hükümler ve muamelelerin icra sureti ve harb halinde dahi masuniyet ve hürriyetlerin nasıl kayıt altına alınacağı ve tâlikı kanunla gösterilir.

87. İlk tahsil bütün Türkler için mecburidir. Devlet mekteplerinde parasızdır.

88. Türkiye'de din ve ırk ayırt edilmeksizin vatandaşlık bakımından her kese (Türk) denir.

Türkiye'de veya Türkiye dışında bir Türk babadan gelen yahut Türkiye'de yerleşmiş bir ecebi babadan Türkiye'de dünyaya gelip de memleket içinde oturan ve reşit olunca resmî olarak Türk vatandaşlığını istiyen yahut vatandaşlık Kanunu gereğince Türklüğü kabul olunan her kes Türktür. Türklük sıfatının kaybı kanunda yazılı hallerde olur.

Altıncı Bölüm

Müteferrik maddeler

Vilâyetler

89. Türkiye coğrafi durumu ve iktisadî münasebetleri bakımından vilâyetlere, vilâyetler

MADDE 85. — Vergiler ancak bir kanunla konulur ve alınır.

Devletçe, vilâyet hususi idarelerince ve belediyelerce teamülen alınagelmekte olan resimler ve tekâlif kanunları yapılmıcaya kadar alınabilir.

MADDE 86. — Harb halinde veya harbi icabettirecek bir durum baş gösterdikte veya isyan çıktığında veyahut vatan ve cumhuriyet aleyhine kuvvetli ve fiili teşebbüsler vukuunu teyit eden katî emareler görüldükte İcra vekilleri Heyeti müddeti bir ayı aşmamak üzere umumi veya mevzi örfi idare ilân edebilir ve keyfiyet hemen Meclisin tasdikına arz olunur. Meclis örfi idare müddetini icabettikçe uzatabilir veya kısaltabilir. Meclis, toplantı halinde değilse hemen toplantıya çağırılır.

Örfi idare müddetinin daha fazla uzatılması ancak Meclisin kararına bağlıdır. Örfi idare şahıs ve mesken masuniyetlerinin, matbuat, haber ve eşya gönderme, cemiyet, şirket hürriyetlerinin geçici olarak kayıt altına alınması veya durdurulması demektir.

Örfi idare bölgesiyle bu bölgede tatbik olunacak hüküm ve muamelelerin icra sureti ve harb halinde dahi masuniyet ve hürriyetlerin kayıt ve talik şekli kanunla gösterilir.

MADDE 87. — İlk tahsil bütün Türkler için mecburi ve Devlet mekteplerinde parasızdır.

MADDE 88. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

Altıncı Bölüm

Müteferrik Maddeler

Vilâyetler

MADDE 89. — Aynen kabul edilmiştir.

Teklif

(kazalara), kazalar nahiyelere bölünmüştür. Ve nahiyeler de kasaba ve köylerden meydana gelir.

90. Vilâyetlerle, şehir, kasaba ve köyler hükmi şahsiyeti haizdir.

91. Vilâyet işleri mezuniyet terviç ve vazife tefriki esası üzerine idare olunur.

Memurlar

92. Siyasi haklarına sahip olan her türkün ehliyet ve istihkakına göre Devlet memuru olmak hakkıdır.

93. Bütün memurların vasıfları, hakları, vazifeleri, aylık ve ödenekleri, hizmete alınmaları ve hizmetten çıkarılmaları yükselme ve ilerlemeleri bunlara ait kanunla gösterilir.

94. Kanuna aykırı olan işlerde âmire itaat memuru mesuliyetten kurtarmaz.

Maliye işleri

95. Bütçe Kanunu tasarısı ve buna bağlı bütçeler ve cetvellerle katma bütçeler Meclise Bütçe yılı başından en az üç ay önce sunulur.

96. Devlet mallarının bütçe dışında sarfedilmesi caiz değildir.

97. Bütçe Kanununun hükmü bir yıla mahsustur.

98. (Kati) Hesap Kanunu, taallük ettiği yıl bütçesinin hesap devresi içinde elde edilen gelirlerle gene o yılki ödemelerin gerçekleşmiş tutarını gösterir, kanundur. Bunun şekli ve bölümleri Bütçe Kanunu ile (mütenazır) olacaktır.

99. Kati hesap kanunu tasarısının taallük ettiği yılın sonundan başlayarak en geç ikinci yıl Kasım ayı başına kadar Büyük Millet Meclisine sunulması mecburidir.

Hesap Divanı

100. Büyük Millet Meclisine bağlı ve Devletin gelirleri ile giderlerini hususi kanununa göre murakabe etmek ile vazifeli bir Muhasebat Divanı kurulur.

Any. K.

MADDE 90. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 91. — Vilâyetlerin işleri mezuniyet tevsii ve vazife tefriki esası üzerine idare olunur.

Memurlar

MADDE 92. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 93. — Bütün memurların vasıfları, hakları, vazifeleri, aylık ve tahsisatları hizmete alınmaları ve hizmetten çıkarılmaları terfi ve ilerlemeleri hususi kanunla tâyin olunur.

MADDE 94. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

Maliye işleri

MADDE 95. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 96. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 97. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 98. — Kati hesap Kanunu, taallük ettiği yıl bütçesinin hesap devresi içinde elde edilen gelirlerle gene o yılki ödemelerin tahakkuk eden miktarını gösterir, kanundur. Bunun şekli ve bölümleri Bütçe Kanunu ile (mütenazır) olacaktır.

MADDE 99. — Teklif aynen kabul edilmiştir.

MADDE 100. — Büyük Millet Meclisine bağlı ve Devletin gelirleri ile giderlerini hususi kanuna göre murakabe etmek ile vazifeli bir Muhasebat Divanı kurulmuştur.

Teklif

101. Muhasebat Divanı, Umumi Mutabakat Beyannamesini ilgili olduğu Katî Hesap Kanununun Maliyece Büyük Millet Meclisine sunulması tarihinden itibaren en geç altı ay zarfında Meclise takdim eder.

Anakanun müeyyideleri

102. İşbu Anakanunda değişiklik yapılması, aşağıdaki şartlara bağlıdır :

Değiştirme teklifinin, Meclis tam âzasının en az üçte biri tarafından imzalanması şarttır.

Değişiklik ancak tam sayının üçte iki rey ekseriyeti ile kabul olunabilir. Bu kanunun Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki birinci maddesinin tadil ve tağyiri (değiştirilmesi veya tadili) hiçbir surette teklif dahi edilemez.

103. Anayasanın hiçbir maddesi hiçbir sebep ve bahane ile ihmal edilemez ve işlemekten alıkonamaz. Hiçbir kanun Anayasaya aykırı olamaz.

104. (4695) sayılı ve 10 . I . 1945 tarihli Kanunun yerine asıl metnini teşkil eden 20 . IV . 1340 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunu ve taddilleri, mâna ve mefhumlarında bir değişiklik yapılmaksızın sadece eskimiş terkip ve tâbirlerin yaşıyan dile çevrilmesi suretiyle kâleme alınmıştır.

105. Bu kanun neşri tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Any. K.

MADDE 101. — Muhasebat Divanı, Umumi Mutabakat Beyannamesini taallük ettiği Katî hesap Kanununun Maliyece Büyük Millet Meclisine sunulması tarihinden itibaren en geç altı ay zarfında Meclise takdim eder.

Anayasaya ait zabıtlar

MADDE 102. — İşbu Anayasada tadil yapılması, aşağıdaki şartlara tâbidir.

Tadil teklifinin, Meclisin tam âzasının en az üçte biri tarafından imzalanması şarttır. Tadil ancak tam sayısının üçte iki rey ekseriyeti ile kabul olunabilir. Bu kanunun Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki birinci maddesinin tadil ve tağyiri hiçbir suretle teklif dahi edilemez.

MADDE 103. — Anayasanın hiçbir maddesi hiçbir sebep ve bahane ile ihmal ve tatbikden alıkonamaz. Hiçbir kanun Anayasaya aykırı olamaz.

MADDE 104. — 4695 sayılı Kanun kaldırılarak asıl metni teşkil eden 20 Nisan 1340 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunu ve taddilleri hükümleri baki kalmak üzere işbu kanun kabul edilmiştir.

MADDE 105. — Teklif aynen kabul edilmiştir.